

1. « ΠΟΙΝΗ ΜΗΤΡΟΤΗΤΑΣ » ΚΑΙ ΑΔΕΙΑ ΠΑΤΡΟΤΗΤΑΣ : ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗ...

Μέσο: . . . . . ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Ημ. Έκδοσης: . . .06/07/2025 Ημ. Αποδελτίωσης: . . .06/07/2025

Σελίδα: 29

«Ποινή μητρότητας» και άδεια πατρότητας: μαθήματα από τη Σκανδιναβία

Του ΜΑΝΟΥ ΜΑΤΣΑΓΓΑΝΗ

Πριν από μισό αιώνα, μια ομάδα πολιτικών, συνδικαλιστών και ερευνητών στη Σουηδία είχαν μια πρωτότυπη ιδέα: Γιατί να μη δοθεί το δικαίωμα και στους άνδρες να παίρνουν άδεια από τη δουλειά τους όταν γεννιέται το παιδί τους; Αφενός θα μοιράζονται καλύτερα τις ευθύνες με τη σύντροφό τους και αφετέρου θα δένονται με το μωρό. Αμ' έπος αμ' έργον: έτσι έγινε η Σουηδία, το μακρινό 1974, η πρώτη χώρα στον κόσμο όπου θεσμοθετήθηκε η άδεια πατρότητας μετ' αποδοκών.

Αρχικά τα πράγματα εξελίχθηκαν διαφορετικά από ό,τι είχαν φανταστεί οι εμπνευστές της νέας πολιτικής. Ο νόμος έδινε το δικαίωμα στο ζευγάρι να αποφασίσει αν την άδεια θα την παίρνε οντως ο πατέρας ή αν απλώς θα παρατεινόταν η καθιερωμένη άδεια μητρότητας, προσθέτοντας

Να αυξηθεί η διάρκεια της άδειας πατρότητας σε τέσσερις μήνες, τόσο στον ιδιωτικό όσο και στον δημόσιο τομέα, και ταυτόχρονα να απαλλαγούν οι εργοδότες από το σχετικό κόστος.

τους δύο χρόνους. Επειδή ακόμη και στην προχωρημένη Σουηδία οι γυναίκες αμείβονταν λιγότερο από τους άνδρες, ο στενός οικονομικός υπολογισμός ευνοούσε την παραδοσιακή κατανομή των ευθυνών: η γυναίκα στο σπίτι με το μωρό, ο άνδρας στη δουλειά. Επιπλέον, οι (λίγοι) άνδρες που επέλεγαν να πάρουν άδεια πατρότητας αντιμετωπιζόνταν ως

«φλώροι» από τους συναδέλφους τους και ως αδιάφοροι για καριέρα από τους εργοδότες τους. Με αυτά και με αυτά, η νέα πολιτική κινδύνευε να πέσει στο κενό.

Η λύση δόθηκε το 1993 στη γειτονική Νορβηγία. Ο πατέρας μπορούσε να μην ασκήσει το νέο δικαίωμα αν δεν ήθελε, έκανε όμως τη δυνατότητα να μεταφέρει την άδειά του στη μητέρα: take it or leave it. Η τροποποίηση άλλαξε θεαματικά τα δεδομένα. Τα ζευγάρια είχαν πλέον κίνητρο να παίρνει άδεια και ο πατέρας. Καθώς όλο και περισσότεροι άνδρες ανακοίνωναν στη δουλειά ότι τις επόμενες τέσσερις εβδομάδες θα έμεναν στο σπίτι για να αλλάζουν πάνες και να πλένουν μπιμπερό, σταδιακά η καζούρα των συναδέλφων άρχισε να κρυνώνει. Οι εργοδότες συμβίβασταν με τη νέα κατάσταση. Με τον καιρό, οι τέσσερις εβδομάδες έγι-

ναν 15 (με πλήρεις αποδοχές) ή 19 (με το 80%). Κάπως έτσι στη Νορβηγία το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών φτάνει το 77,4% (στην Ελλάδα: 59,9%), η οικονομία ακμάζει, τα ζευγάρια έχουν πιο ισορροπημένες σχέσεις, γεννιούνται περισσότερα παιδιά και μεγαλώνουν πιο χαρούμενα.

Αυτά και άλλα πολλά γράφουμε στην εργασία του **ΕΛΙΑΜΕΤΙ**, μαζί με το ερευνητικό κέντρο FAFØ του Οσλο, για το θέμα της «ποινής μητρότητας»: όταν το ζευγάρι αποκτά παιδί, η πιθανότητα απασχόλησης και οι αποδοχές των γυναικών μειώνονται, ενώ των ανδρών μένουν ανεπηρέαστες ή αυξάνονται. Οχι όμως παντού: στην Ελλάδα η ποινή μητρότητας είναι μεγάλη, στη Νορβηγία αμελητέα. Η εργασία, στην οποία συνετέλεσαν η Tone Fløtten, η Χρύσα Παπαλεξάτου, η Δάφνη Νικολίτσα και ο Bjørn Dap, δη-

μοσιεύθηκε στα αγγλικά και είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα του **ΕΛΙΑΜΕΤΙ**.

Στη χώρα μας, έπειτα από σχετική νομοθετική πρωτοβουλία της Ε.Ε., άδεια πατρότητας διάρκειας 14 ημερών θεσμοθετήθηκε το 2021. Δεν κατορθώσαμε να βρούμε στοιχεία για το πόσοι άνδρες εργαζόμενοι κάνουν χρήση του νέου δικαιώματος. Ρωτώντας στον κύκλο μας μείναμε με την εντύπωση ότι στο Δημόσιο (εκτός Σωμάτων Ασφαλείας και Ενόπλων Δυνάμεων) ο νόμος τηρείται, ενώ στον ιδιωτικό τομέα, κατά κανόνα, όχι.

Η εργασία μας καταλήγει στην πρόταση να αυξηθεί η διάρκεια της άδειας πατρότητας σε τέσσερις μήνες, τόσο στον ιδιωτικό όσο και στον δημόσιο τομέα, και ταυτόχρονα να απαλλαγούν οι εργοδότες από το σχετικό κόστος, το οποίο θα μοιράζονται ΕΦΚΑ

και ΔΥΠΑ. Αυτό σίγουρα περιέχει μια μικρή δόση βολονταρισμού. Όμως, όπως έχει γράψει ο Maurizio Ferrera, «η πρώτη ύλη κάθε μεταρρύθμισης είναι πάντοτε ένα ιδεατό σχέδιο αλλαγής».

Είναι υπερβολικό να ελπίζει κανείς ότι η ελληνική κυβέρνηση, που οπωσδήποτε έχει να επιδείξει σαφώς προοδευτικό έργο στα κοινωνικά θέματα (εκτός μετανάστευσης), θα τολμήσει αυτή τη χωρίς υπερβολή ιστορική πρωτοβουλία, που θα ωφελούσε τους πάντες (γυναίκες, άνδρες, παιδιά, την οικονομία). Και είναι αφελές να πιστεύει κανείς ότι η εκέφρων αντιπολίτευση θα τη στηρίξει:

Ο κ. Μάνος Μτσαγγάνης είναι καθηγητής Δημόσιας Οικονομικής στο Πολυτεχνείο του Μιλάνου και επικεφαλής του Προγράμματος Ελληνικής και Ευρωπαϊκής Οικονομίας του **ΕΛΙΑΜΕΤΙ**.